

Petra Strahovnik

»Sem skladateljica, umetnica, raziskovalka, po besedah drugih vizionarka, predvsem pa zelo čuteče bitje, senzibilna za impulze iz okolja, nenehno v stiku z notranjim svetom in zunanji plastmi zaznave. Moja ustvarjalnost ni ločena od mojega življenja. Sem tudi mami, hči, žena, sestra, teta, prijateljica, vse to soustvarja moj pogled in način delovanja. Ustvarjanje razumem kot način bivanja, raziskovanja, povezovanja.«

• Kakšni so bili vaši glasbeni začetki in kdo vam je pomagal zaneti ljubezen do glasbe?

Ljubezen do glasbe mi je bila dobesedno položena v zibelko. Odraščala sem v glasbeni družini, kjer so bili igranje, petje in ustvarjanje del vsakdana. Nekaj tako naravnega kot dihanje. Moja širša družina, tete, strici – vsi so prepevali. Babi je imela takšen angelski glas, ki je segal v deveto vas. Domišljija, raziskovanje, občutenje, poslušanje zvokov narave, šelestenja listov, vse to mi je bilo blizu že kot majhni deklici. Mama ni le spodbujala teh stvari, živela jih je. Povedala mi je, da sem bila že kot dojenčica izjemno pozorna na zvok in da me je vsak, še tako nežen zvočni impulz, kakršni so zaznamovali tisti čas, pogosto prebudil iz spanja.

• Kdaj in kako ste pričeli skladati?

Že od nekdaj sem v glavi slišala lastne pesmi, melodije, harmonije, kot nekakšen notranji svet, ki se mi je zdel povsem naraven. Prvi konkretni zapisi so nastali v osnovni šoli, bolj zavestno pa sem se skladanju posvetila v srednji šoli. Pomembno vlogo je imel moj profesor Peter Kopač, ki mi je pri urah harmonije in kontrapunkta pustil prostor za raziskovanje ter me spodbujal, da zaupam svojim idejam. Na akademiji pa sem se skladanju resno posvetila pod mentorstvom Uroša Rojka, kjer se je moje razumevanje kompozicije poglobilo in profesionalno izostrilo.

Nazori in mnenja

• Kateri skladateljski koncepti vas navdušujejo?

Pri različnih projektih se konceptualno lotim ustvarjanja na raznolike načine. Včasih me navduši čisto glasbeni motiv, drugič me vodi komunikacija z drugimi umetniškimi disciplinami, pogosto pa me nagovori izven-glasbena tema, družbeni kontekst ali celo znanstveno vprašanje, ki sproži raziskovalni proces in zasnovo kompozicije.

• Ali svoje delo radi povežete tudi z drugimi umetnostmi, morda znanostmi?

Vsekakor. Svoje delo pogosto povežem z

drugimi umetnostmi in področji. Vizualna umetnost v različnih oblikah (od performansa, videa do opere) ima pomembno vlogo v mojem ustvarjanju. Zanima me predvsem preplet z znanostjo. Še posebej psihologija, nevroznanost, pa tudi zgodovina in širši družbeni konteksti. Sem izrazito vedoželjna in raziskovalna po naravi, zato so interdisciplinarni pristopi zame naravni podaljšek skladateljskega procesa. V projektu *disOrders*, ki tematizira nevrodivergenco, sem povezala sodobno glasbo z znanstvenimi vprašanji s področja duševnega zdravja, psihologije in nevroznanosti, skozi performans, video in instalacijo. V delu *BallerinaBallerina*, ustvarjenem po romanu Marka Sosiča, sem prek sodobne opere in gibalno-zvočnega performansa razpirala intimni svet posameznika z avtizmom.

• Kdo so vaši vzorniki, najsibo na področju glasbe ali drugje?

Ne bi rekla, da imam vzornike v klasičnem pomenu besede. So pa gotovo številne skladbe najrazličnejših skladateljev name naredile močan vtis, me pretresle, navdihnile, mi odprle nova obzorja ali celo vplivale na določeno delo. Zame ima izjemno vrednost figura mentorja. Ključno vlogo so imeli Uroš Rojko, Peter Adriaansz in Martijn Padding, vsak na svoj način. Pomembni pa so bili tudi številni mentorji, s katerimi sem se srečala na različnih seminarjih in delavnicah. Njihovi odprtost, strast, osebna iskrenost in pogum pri razkrivanju lastnega ustvarjalnega procesa so me globoko zaznamovali. Za osebno rast pa so pomembne še druge figure iz življenja, pri meni predvsem mami, ki mi je s toplino in pozitivnim pristopom ne glede na vse ovire vedno znova zgled moči in sočutja do ljudi v enem.

• Vam je katera skladba oziroma pesem še posebej pri srcu? Iz katere glasbe črpate največ navdiha?

Težko bi rekla, da navdih črpam neposredno iz glasbe. Glasbo preprosto globoko doživljam. Tisto, ki prodre skozi vse plasti in te v hipu zadene ali počasi objame in zaziblje. Takšno, ki jo čutiš, ne le slišiš. Obstajajo dela,

ki so zame brezčasna. Vedno znova se jih dotikam, ker so v svoji substanci vrhunska in te pretresajo v vsej svoji subtilnosti ali brutalnosti: *Requiem W. A. Mozarta*, Bachovi *Pasijoni*, Beethovnova in Ravelova dela, globina Ligetija, pa tudi dela Luigija Nona, Johna Cagea, Vinka Globokarja, Louisa Andriessena, Steva Reicha, Georga Friedricha Haasa in Rebecca Saunders in še bi lahko naštevala. Prav tako dela mojih mentorjev, na primer serija *Running out of Time* Uroša Rojka ali skoraj meditativni svetovi Petra Adriaansa, kot so *Environments* ali *Waves*. Prav tako glasba iz drugih žanrov, kot je pesem Nine Simone *Ain't Got No ...*

• Kako hitro lahko iz partiture ocenite, ali je neka kompozicija dobro zasnovana? Je mogoče na ravni notnega papirja razbrati tudi, kakšen je skladatelj kot človek in kakšne miselne procese je doživljal?

Po sami formi se vsekakor da razbrati marsikaj. Mislim, da se iz partiture lahko razbere, kakšne ideje ima skladatelj, kako jih razvija in kakšne nove zamisli vnaša v glasbeni tok. Določena transcendenca skladbe je pogosto zaznavna že iz same notne pisave. A čeprav nam partitura lahko veliko pove o miselnih procesih, kompozicijski senzibilnosti in ustvarjalnem pristopu, osebnosti skladatelja ne bi ocenjevala zgolj na podlagi zapisa. Ta se lahko začne razkrivati šele skozi pogovor oziroma osebni stik.

• Ali raje komponirate »digitalno« (MuseScore, Sibelius, Finale idr.) ali »analogno« (papir in svinčnik, pero ipd.)? Morda uporabljate oba načina? Zakaj? Kakšne so prednosti prvega in drugega?

Do leta 2020 sem skoraj izključno pisala na papir – razen obdobja srednje šole in študija, kjer smo se učili pisanja v programih. Danes uporabljam predvsem računalniški program, ker je hitrejši, posebej pri urejanju in pripravi materialov za izvajalce. Kljub temu pa začetki vsake skladbe nastanejo v mislih in na praznem listu papirja. Potreba po fizičnem stiku s snovjo, po risanju, brisanju, svobodi misli in risbe ostaja ključna. Papir mi omogoča bolj organski tok razmišljanja, medtem ko

Fotografija: Michael Aust

Morda je ena od pasti sodobnega ustvarjanja ta, da zaradi razpoložljivih orodij manj časa preživimo v tišini, v notranjem poslušanju in glasbeni zamisli. Program nam lahko takoj predvaja, kar napišemo, ponuja že oblikovane zvoke, s čimer se lahko oddaljimo od lastne radovednosti in globine lastnih idej. Kar vpliva tudi na razvoj naših nevroloških povezav. Čas, ki si ga vzamemo – ali pa ne – za notranje poslušanje in kritično razmišljanje, pomembno vpliva na to, ali se naš ustvarjalni um razvija ali otopi.

program prinese jasnost in učinkovitost v poznejših fazah procesa. Oba imata svojo vrednost in se med seboj lepo dopolnjujeta.

● **Kakšen je ključ za uspešno skladbo? V čem je skrivnost?**

Z iskanjem odgovora na vprašanje o uspešni skladbi iskreno povedano ne zapravljam časa. Kaj sploh pomeni uspešnost v umetnosti? Če si drzen, raziskuješ nova zvočna obzorja in zapisuješ nekaj še neznanega, se uspeh ne meri v klasičnem smislu. Bolj kot to, kako bo skladba sprejeta, mi je pomembno, da ostajam zvesta sebi, da si upam, da odpiram nova polja. Vsekakor kilometrini naredi svoje. Bolj ko se dnevno ukvarjaš z zapisom in realizacijo abstraktne reke zvokov, jasnejši, natančnejši in bolj zgoščeni postajajo tvoji zapisi. Pomembne so jasna forma, sposobnost vizualizacije in popolna slušna predstava o tem, kaj se bo slišalo. To je temelj, na katerem gradim glasbeni svet.

● **Napredek v tehnologiji konstantno riše pot naprej. Se vam zdi, da je komponiranje zaradi tehnološkega napredka danes lažje ali težje? Kako, menite, se to odraža v posedovanju »surovega« znanja o sami kompoziciji? Je kakovost zato nujno slabša ali boljša?**

Ne bi rekla, da je zaradi tehnološkega napredka komponiranje danes lažje ali težje, je preprosto drugačno. Tehnologija odpira nova polja, širi izrazne možnosti in prinaša zanimiva orodja, a sam material, ki ga imamo na voljo, ni tako ključen kot to, kaj z njim naredimo. Enako velja za vso novo tehnologijo, ki jo lahko vključimo v kompozicijski proces. Gre za odločitev in potrebo vsake posamezne skladbe. Morda je ena od pasti sodobnega ustvarjanja ta, da zaradi razpoložljivih orodij manj časa preživimo v tišini, v notranjem poslušanju in glasbeni zamisli. Program nam lahko takoj predvaja, kar napišemo, ponuja že oblikovane zvoke, s čimer se lahko oddaljimo od lastne radovednosti in globine lastnih idej. Kar vpliva tudi na razvoj naših nevroloških povezav. Čas, ki si ga vzamemo – ali pa ne – za notranje poslušanje in kritično razmišljanje, pomembno vpliva na

to, ali se naš ustvarjalni um razvija ali otopi. Zato ne bi ocenjevala, ali je kakovost današnje glasbe boljša ali slabša. Pomembnejše je, kako vsak posameznik deluje znotraj teh novih možnosti in ali ostaja v stiku z lastnim notranjim glasom.

● **Glasba je nagnjena k temu, da se sčasoma spreminja: katere prelomnice se vam zdijo najpomembnejše v zgodovini glasbe?**

V zgodovini glasbe je bilo več pomembnih prelomnic, ki so zaznamovale njen razvoj. Predstavljajmo si, da nekoč ni bilo nobene tehnologije, nobenega dostopa do posnetkov, še manj do večjih zasedb v živo, in potem si vstopil v cerkev in prvič slišal Bachovo *Mašo v h-molu*. To je moralo biti za poslušalce skoraj ekstatično doživetje, izkušnja, prežeta z duhovnostjo in občutkom nečesa svetega, nedosegljivega, neoprijemljivega. Skladatelji so v različnih obdobjih poskušali ujeti ta občutek presežnosti, vsak na svoj način, z raznolikimi pristopi in tehnikami. Sledila so obdobja izjemnega perfekcionizma v obliki, izpiljenosti forme in razvijanja virtuoznosti do skrajnih robov zmogljivosti. Posebno bogato in prelomno pa je 20. stoletje, ki prinese eksplozijo novih možnosti: eksperimentiranje, vstop tehnologije v glasbo, prepletanje žanrov in ne nazadnje globalno povezanost, ki omogoča, da ideje, impulzi in vplivi prihajajo tudi z drugega konca sveta.

● **Kako pa vidite oziroma dojemate svojo vlogo, torej vlogo skladateljice v sodobnem svetu? Se vam zdi, da so slovenski skladatelji in slovenske skladateljice danes enakovredni? Kako njihov položaj odseva v praksi? Kakšno je stanje drugod?**

Jaz ostajam zvesta sebi, prepustim se, poslušam, sprejemam senzacije, sem tukaj in zdaj, opazujem, in kar sledi, je pogosto neznano. Večkrat osvetljujem teme, ki so v družbi potisnjene v temo. Današnji čas ni renesančen, ni naklonjen umetnikom, v Sloveniji še posebej ne, priložnosti niso enakovredne, pogoji za ustvarjanje so pogosto zelo omejeni. Ni sistemske podpore, ki bi umetnikom omogočila dostojno ustvarjanje; pogosto se sploh ne dojemata, da je to poklic, čeprav gre

za delo, ki zajame celega človeka in ves njegov čas. Če pogledamo tarifnik za sofinanciranje avtorskih honorarjev na ministrstvu za kulturo, je ta več kot desetkrat nižji od priporočil evropske *fair pay* politike in pogosto pod pragom minimalne plače, gre za izrazito podcenjeno delo. In če je umetniško delo razvrednoteno že v uradnih dokumentih, se ta odnos prenese tudi na širšo družbo. V Sloveniji imajo še vedno močan vpliv zveze in poznanstva, bolj kot strokovnost, znanje ali umetniška kakovost. V tujini pa se najbolj cenijo strokovna kompetenca, umetniška vrhunskost ter ustvarjalne, unikatne in inovativne ideje.

● **Kakšen opus, menite, naj bi sleheren skladatelj zapustil v svojem življenju?**

Takšen, da je na koncu zadovoljen s svojo zapuščino in da ve, ko se pogleda v ogledalo, da je ustvarjal iskreno, avtentično in avtonomno.

● **Kateri so danes najboljši in najučinkovitejši načini za uveljavljanje mladih skladateljev in skladateljic pri nas (v Sloveniji)? Kaj pa v tujini? Ali lahko zasledimo večje razlike med enim in drugim?**

Posvečati čas pisanju skladb, navezovati stik z glasbeniki, hoditi na koncerte, srkati znanje, se udeleževati seminarjev in festivalov po svetu – vse to je ključno, ne glede na to, ali si v Sloveniji ali tujini. Pomembna je tudi zdrava mera poslovne žilice: znati se predstaviti, iskati priložnosti, prijavljati se na razpise, graditi mrežo, odpirati možnosti. A kar je zame najpomembnejše in univerzalno, je mentor. Dober mentor ne odpre le vrat, ampak z znanjem, izkušnjami in iskrenostjo pomaga pri ustvarjalni rasti in oblikovanju avtorskega glasu. Imela sem izjemne mentorje, z vsakim izmed njih pa sem sčasoma spletla tudi pristen prijateljski odnos.

● **Kako primerjate domače in tuje razpise za nova glasbena dela? So sploh primerljivi?**

Pri domačih razpisih opažam, da je delo skladatelja podcenjeno. Honorarji so zelo nizki ali celo simbolični, pogosto pa se pričakuje tudi prenos skoraj vseh avtorskih pravic, kar je sporno in v tujini ni praksa.

● **Se (slovenske) skladateljice med seboj spodbujate, si morda svetujete? Ali se ob nastajanju vaših skladb da začutiti tudi kaj tekmovalnosti?**

Ne čutim tekmovalnosti, čeprav verjamem, da lahko zdrava mera tekmovalnosti ljudi tudi izostri in izboljša. Moje osebne izkušnje s slovenskimi skladateljicami so zelo lepe in spodbudne. Čutim ponos, ko pomislim na njihove uspehe, in veseli me, da se med seboj podpiramo. Ker imamo pogosto podobne izkušnje tudi z diskriminacijo, je medsebojno povezovanje toliko dragocenejše in krepi občutek skupnosti.

O skladateljici

● **Če bi morali definirati estetiko svojega glasbenega jezika, kako bi se opredelili?**

Težko govorim o eni sami estetiki, saj vsaka skladba, vsak umetniški projekt kliče po lastni izraznosti. Lahko pa rečem, da me vodijo osredotočenost na detajle, zvočne skulpture ali arhitektura zvoka, poglobljeno razvijanje materiala, iskanje globljega razumevanja ter skrajna senzibilnost do interpretacije in glasbenika. Včasih je pristop izrazito konceptualen, drugič bolj intuitiven. Moje delo je pogosto vsestransko: lahko je gosto ali zračno, radikalno ali čutno, raziskovalno ali kontemplativno. Prisotna sta red in kaos, tišina in hrup, napetost in sproščenost, dramaturška linija ali tiha poetika in impulz trenutka. V mojem ustvarjanju se znova in znova pojavljajo elementi, kot so eksperimentalnost, interdisciplinarnost, performativnost, konceptualnost, intimnost in pogosto tudi družbena kritičnost.

● **Kako opisujete prve stike s sodobno glasbo? Kdaj ste začutili potrebo po prestopu v svojem kompozicijskem idiomu?**

Spekter kontrapunktičnih zvokov v naravi ali v mestu sem poslušala, odkar pomnim – zame je bil celotni zvočni svet ena sama kompozicija, ki se je odvijala vsak dan, v šoli, na sprehodu, kjerkoli. Svoje ideje, ki so bile v bistvu sodobne (čeprav o tem nisem razmišljala kot o neki žanrski opredelitvi), sem začela zares razvijati, ko sem spoznala profesorja in mentorja Uroša Rojka. Ko ti kot občutljivi umetniški duši na pot pride sorodna duša, ki te sprejme, spodbuja in podpira pri raziskovanju lastnega notranjega sveta, se počutiš, kot da si prišel domov – z vsemi svojimi nenavadnimi, drznimi, 'norimi' idejami. Odprl mi je vrata v širok svet sodobne glasbe, mi predajal znanje in me usmerjal. Torej, s sodobno glasbo v tem pomenu sem se globlje srečala na akademiji, a mislim, da sem že od nekdaj imela lasten pristop, ki me je intuitivno vodil v ta svet.

● **V katerem glasbenem žanru oziroma za kakšno zasedbo najraje ustvarjate?**

Ustvarjam za najrazličnejše zasedbe in formate, večinoma v kontekstu sodobne, eksperimentalne in inovativne glasbe, a se pri tem ne želim opredeljevati ali omejevati. Rada zagrizem v vsako zvočno situacijo, ki odpira nova vprašanja in priložnosti; naj gre

za opero, orkestralno delo, komorno oziroma solo skladbo ali pa za interdisciplinarni projekt – kar se jasno odraža tudi v mojem opusu. Rada imam svoj prostor in čas za poglobljeno razvijanje dela, hkrati pa mi veliko pomeni tudi tesno sodelovanje z glasbeniki, umetniki in strokovnjaki z znanstvenih področij. Takšna srečanja bogatijo proces in širijo obzorja.

● **Kje dobite navdih za skladanje? Na kakšni ravni se ta navadno izrazi v vaših kompozicijah?**

Navdih črпам iz življenja, iz lastnih izkušenj, zgodb drugih ljudi, iz knjig, poezije, vizualne umetnosti, filma, narave ... Včasih je dovolj že trenutek tišine ali opazovanje lista, ki pada z drevesa, šelestenje, žuborenje vode, poslušanje klepeta ptičkov, vonj morja ... Sem radovedna po naravi in me močno zanimajo področja, kot so psihologija, psihiatrija, nevroznanost, biologija, filozofija in zgodovina. Te vsebine se v moji glasbi izražajo na različnih ravneh; v zasnovi ideje, v sami strukturi, v izbiri zvočnega materiala, med vrsticami, v prostoru in tišini. Projekt *disOrders* skozi glasbo, performativno umetnost raziskuje notranje svetove ljudi z duševnimi motnjami. Glasbeniki so se prek performativne umetnosti poglobljali v njihova čustvena in mentalna stanja ter jih skušali utelešati z glasom, telesom in zvokom, kar je bil kompleksen in čustveno zahteven proces. V operi *Ballerina-Ballerina*, ki temelji na romanu Marka Sosiča, pa sta se sopranistki skozi glas, brez besed, poskušali dotakniti notranjega sveta deklice z avtizmom – njene senzibilnosti, izolacije in načina dojemanja sveta. V obeh primerih se navdih konkretno zrcali v zvočnih odločitvah, neklasičnih formah ter veliki meri empatije in poguma.

● **Kako pri vas potekata zakoličenje in realizacija neke ideje?**

Košček za koščkom, listič za lističem. Skoraj neslišen zvok, oddaljeni fragmenti, ki se s časom in vztrajnostjo začnejo približevati. Mletje, obračanje, raziskovanje, eksperimentiranje ... Počasi se oblikujejo, vse bolj kažejo svojo podobo in se udejanjijo. Potem pride delo.

● **Se vam pogosto zgodi, da se v glavi nenadoma pojavi misel, ki jo morate brezpogojno zapisati, vendar tega ne utegnete storiti v tistem trenutku? Kaj naredite v takem primeru?**

Ja, vedno imam pri roki kakšen zvezek, če ne drugega, pa vsaj telefon. Dobre ideje se ponavadi ne izgubijo. Če si odprt za sprejemanje, se ideje rojevajo, krožijo, se vrstijo in brstijo. Je pa nevarno, če si je ne zapišem tik pred spanjem ...

● **Ali poleg skladanja igrate tudi na kakšen inštrument? Če da, kako se to odraža v vaših skladbah?**

Že od malih nog so me navduševali najrazličnejši zvoki in inštrumenti. Doma smo imeli klavir, na katerega sem veliko igrala, in že pri petih letih sem si želela v glasbeno šolo, tako da sem prav s klavirjem tudi začela. Kasneje sem se učila še violino, violo, orgle, tolkala, malo kitare ... Še danes z veseljem vzamem v roke kak nov inštrument. Doma imam precej glasbil, tudi takšnih, ki jih uporabljam za eksperimentiranje in preizkušanje različnih tehnik s pripomočki ali brez, pa tudi zvočne objekte. Svet glasbe je zame širok in raznolik, kar se gotovo pozna tudi v mojih skladbah: v poznavanju zmožnosti inštrumentov, v tehničnih izbirah, občutljivosti za nianse in v skrbno oblikovanih detajlih.

● **Kje in kdaj najpogosteje ustvarjate oziroma skladate? Je to v objemu doma ali drugje?**

Najraje ustvarjam v svojem prostoru, v ateljeju, doma. Sem pa že večkrat ustvarjala tudi drugje – v umetniških rezidencah, kot je Villa Concordia, v rojstnem domu, na počitnicah ali celo v živo pred publiko, med performativnimi projekti. Tudi to so izjemne izkušnje, intenzivne, senzorično bogate in povsem transparentne. Počutiš se razkrito. Decembra 2020 sem v galeriji v Bambergu, v času zaprtja, vsak dan, dvajset dni zapored, ustvarjala in ročno pisala novo orkestrsko delo. Zanimivo mi je bilo, da so se ljudje vsak dan znova vračali in me opazovali skozi vitrino galerije. Ta tiha, neverbalna prisotnost, celo komunikacija na neki energetski ravni, je vsekakor vplivala na moj ustvarjalni tok.

Lahko pa rečem, da me vodijo osredotočenost na detajle, zvočne skulpture ali arhitektura zvoka, poglobljeno razvijanje materiala, iskanje globljega razumevanja ter skrajna senzibilnost do interpretacije in glasbenika.

disOrders – »Through the Looking Glass«; Petra Strahovnik in Modelo62; fotografija: Alex Schröder

● **Ali v svetu skladateljice obstaja čas, ko ne razmišlja o pisanju novih skladb?**

V preteklosti so me te misli preplavljale ves dan, tudi ponoči. Zdaj sem bolj zverzirana in si podarim prostor in čas, posvečen ustvarjanju in delu, pa tudi čas, namenjen družini, prijateljem, sebi – za opazovanje in občudovanje lepote narave, za sprehod, šport. Predvsem pa gre za to, da si v vsem, kar počneš, popolnoma prisoten, da se utopiš v tukaj in zdaj. Prav ta projekt v Bambergu, ki sem ga omenila, ima naslov *The Eternal Now*.

● **Se med skladanjem pogosto znajdete v slepi ulici? Kako se iz nje izvijete? Kakšne metode uporabljate?**

Se zgodi. Seveda. To je del procesa. In vanj je treba zaupati. Takrat se ustavim, prekinem delo, pustim misli, razmišljanja, ideje ... Gibanje te pripelje nazaj v telo – sprehod, meditacija, joga ali pa si skuham čaj. Vsekakor pa zelo pomaga noč kakovostnega spanca – tam se pogosto povežejo oddaljeni elementi, odpre se nov pogled, nova perspektiva in včasih kar nenadoma pride tudi cela paleta rešitev.

● **Kdaj skladateljica ugotovi, da je njeno delo dovolj dobro za predstavitev javnosti? Je lovljenje zadnjega roka edina spodbuda ali obstajajo tudi druge?**

Najprej se popolnoma prepustim idejam, dam si čas za razmislek, sprejemanje, iskanje navdiha. Ko se ta faza zaključi in se umetniško delo začne oblikovati v konkretnjšo celoto, načrtujem, koliko časa bo potrebnega za zapis, in upoštevam vse možne izzive tega procesa. Postavim si tudi lasten rok. Ključen je pa tisti notranji občutek, kot senzibilen, globok vdih in izdih, ki mi sporoči, da je delo pripravljeno poleteti.

● **Katere pomembne izkušnje ste pridobili v svoji skladateljski karieri? Kaj bi svetovali mlajši sebi?**

Na svoji skladateljski poti sem pridobila veliko znanja, dragocenih izkušenj in nepozabnih doživetij. Skladatelj je umetnik, a hkrati tudi samostojni podjetnik z vsem, kar ta vloga prinaša. To je zelo delavno, disciplinirano, intenzivno življenje, čeprav bi se lahko kaj sprostito, če bi za svoje delo dobili pošteno plačilo.

Predajala sem se umetnosti z vsem svojim bitjem, z vso energijo. Ustvarjala sem ponoči, ob vikendih, med dopustom. Pogosto sem nase prenesla tudi težo in grozote sveta. Vsaka izkušnja prinese novo modrost. Morda bi danes, z vsem, kar vem, v nekaterih situacijah ravnala drugače, vendar so me ravno te izkušnje vodile do točke, kjer sem zdaj. Življenje je potovanje in veselim se poti, ki je še pred menoj.

Vendar bi mlajši sebi svetovala, naj bolj ceni svoj čas in delo ter zanj tudi zahteva ustrezno plačilo. V preteklosti je bilo veliko naivnosti, nelagodja ob pogovorih o finančnih in tudi precej nategov, ki so mi iz dneva v dan jemali energijo. Vsak si zasluži plačilo za svoje delo. Tudi in še posebej umetnik,

ustvarjalec, skladatelj. Umetnost je temelj družbe, njen navdih in zagon za boljšo prihodnost.

Izvedba skladb

● **O čem premišlujete tik pred (ne)krstno izvedbo svojih del? Kakšna občutja vas oblivajo?**

Polno pričakovanj, val občutkov, vzhičenost, malo treme, predvsem pa se skušam potopiti v spekter zvokov in biti tukaj in zdaj, z zavestnim vdihom in izdihom. Ne želim biti preveč pikolovska ali pa se fokusirati na morebitne napake. Vsaka izvedba je popolna takšna, kot je. In edinstvena.

● **Kakšne odzive ste doživljali doslej ob izvedbi svojih skladb in kako ste se ob njih počutili? Kako se s tem soočate? So se odzivi med iskanjem svojstvenega sloga kaj spreminjali? Kako?**

Predvsem mi največ pomeni, ko se skladba ljudi resnično dotakne, ko se sporočilo, če obstaja, prenese naprej, ko poruši notranje zidove in ustvari prostor za posebno, skoraj transcendentno doživetje. Na primer pri skladbi SCREAdoM, kjer je inspiracija izvenglasbena: krik groze, krik »ne morem verjeti, da se to dogaja!« žrtve vojnega posilstva. V sami skladbi se čutijo tesnoba, groza, raztegnjen in gost trenutek globoke travme. Po pripovedovanju občinstva na premieri na Zagrebškem bienalu 2023 je skladba pustila močan vtis. Eden izmed udeležencev je to delo omenil tudi kasneje na seminarju za skladatelje v Darmstadt, kjer je govoril o močnem doživetju občutkov, ki mu odmevajo še danes, leta po izvedbi. Tak odtis, ki v ljudeh ostane še dolgo po koncertu, je zame največje povračilo za popolno predanost umetniškemu delu.

● **Ali vam je pri izvedbi vaših skladb pomembna komunikacija z glasbeniki?**

Zelo. Zelo. Glasbenik je ključen člen pri predajanju skladbe občinstvu. Zato je zame izjemno pomembno, da jim lahko zaupam vse ideje, tudi tiste med vrsticami, da jim prenesem ta neotipljivi plamen, ki ga potem širijo naprej. Oni so tista vezna nit med skladateljem in poslušalcem, obarvana z vsem svojim bitjem.

● **Kaj pa komunikacija z občinstvom? Si ga želite nagovoriti ali je v vaših skladbah prvenstvo dodeljeno lastnemu oziroma neodvisnemu glasbenemu izrazu?**

Komunikacija z občinstvom je zame pomembna, le da se njena oblika razlikuje od projekta do projekta. Včasih je to spremna beseda, včasih govor, drugič zgolj sama skladba ali celo tišina, tudi tišina lahko veliko pove, kot zapiše John Cage. Pomembno mi je, da poslušalcem odprem prostor za lastno interpretacijo in doživljanje. Kar slišimo, gre vedno skozi naš osebni filter, skozi kodiranje, ki jih tkemo že od otroštva, prek živčnega sistema, spominov, zapisov ... vse do tega trenutka, do zaznavanja tukaj in zdaj.

● **Kako vidite nadaljevanje svoje ustvarjalne poti in kakšna so vaša pričakovanja oziroma ambicije? Je trenutno v nastajanju kak večji projekt?**

Vidim široko, barvito in uspešno ustvarjalno pot, polno novih spoznanj, znanja, iskanj in izkušenj. Po naravi sem zelo ambiciozna, od sebe pričakujem veliko in še več. Ustreza mi dinamičen tempo. Trenutno je v nastajanju kar nekaj vznemirljivih projektov. Skladbo *Attack*, ki smo jo slišali na festivalu MATA v New Yorku junija letos, bo 6. oktobra v Beograjski filharmoniji izvedel ansambel 13 Strings. Skladbo *SCREAdoM* bodo v okviru projekta *Balkan Affairs* 16. novembra izvajali na festivalu *Voices* v Berlinu, poleg tega pa pišem novo skladbo kot epilog tej skladbi in hkrati odziv na to, kar se danes dogaja v svetu. Tudi ta bo premierno izvedena na festivalu *Voices*, v interpretaciji izjemnega ansambla *Neue Vocalsolisten* iz Stuttgarta. V Sloveniji pa boste 14. oktobra lahko slišali krstno izvedbo orkestrske skladbe *1945–*, ki sem jo napisala ob 80. obletnici Društva slovenskih skladateljev in jo bo izvedel Simfonični orkester RTV Slovenija pod vodstvom Simona Krečiča. Poleg tega se tkejo tudi večji projekti, ki za zdaj ostajajo še skrivnost.

● **Ali menite, da ste na pravi poti? Kako dojemate svoj razvoj in kaj je bilo po vašem mnenju najodločilnejše zanj?**

Vsekakor sem na pravi poti. Nikoli pravzaprav ne vemo, kaj bi bilo, če bi izbrali drugače ali sprejeli drugo odločitev, zato obžalovanj ni. Imam notranji občutek, da sem zadovoljna, in to štejem za izpopolnjujoče. Biti zadovoljen s potjo, tudi kadar je težko, je zame pomembnejše kot neprestano iskanje minljivega trenutka sreče. Življenje mi je prineslo številne izzive in preizkušnje. Včasih kdo, ki sliši delček moje osebne zgodbe, reče: »Pa saj ti si že tri življenja dala skozi.« Osebna rast je zame neločljiv del umetniškega in glasbenega razvoja.

● **Kaj bi svetovali mladim skladateljem in mladim skladateljicam? Na kaj morajo biti med svojim razvojem še posebej pozorni?**

Raziskovati sebe, plastiti svojega uma, zaznavanja, doživljanja in spominov. Iskati bistvo, univerzalno lepoto, se posvetiti temam, ki jih čutiš kot pomembne in o katerih je vredno spregovoriti. Biti pozoren, da ne ustvarjaš z mislijo, kako bi ugajal drugim – profesorjem, poslušalcem, ampak ostati zvest sebi, biti pristen in verjeti vase in v proces. Hkrati pa se naučiti zaščiti sebe in ceniti svoje delo tudi v številkah.

● **Bi z bralci in bralkami delili še kako zaključno misel?**

Vabljeni, da vstopite v del mojega sveta – v prostor, kjer se prepletajo ranljivost, iskrenost in brezpogojna odprtost. Kjer ni prostora za sodbe, le za doživljanje in poslušanje z vsem bitjem. V prostor glasbe, ki presega meje in povezuje.

Vprašalnik pripravil: **Jure Juvan**